

Nilgün ARISAN ERALP¹
Direktör, TEPAV Avrupa Birliği Enstitüsü

TÜRKİYE “AB PROJESİ”NDEN VAZ MI GEÇİYOR?

Geçtiğimiz Ağustos ayında medyada Türk-Alman Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı (TAVAK) tarafından yapılan bir araştırma çok yankı buldu. Tüm girişimlerimize rağmen özgün araştırmaya maalesef ulaşamadık. Ancak araştırmanın medya organlarında yankı bulan kısmı, Türkiye’de halkın AB’ye olan desteğinin -2011’de % 34,8 iken- % 17’ye düştüğü, dolayısıyla “AB projesinin, AB hayalinin çöktüğü, Türkiye’nin AB’ye ‘hayır, teşekkürler” dediği” şeklindeydi.

Yaptığımız medya araştırmasında öncelikle dikkatimizi çeken, bizzat TAVAK yetkililerince de ifade edildiği gibi % 17 rakamının, Türkiye’de halkın, ülkenin AB üyesi olabileceğine inanan kesitine ait olduğuydu.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155/Nilgun+Arisan+Eralp>

Türkiye “AB Projesi”nden Vaz mı Geçiyor?

Her şeyden önce vurgulanması gereken, “AB desteği” ile “Türkiye’nin AB üyesi olacağına inanç” hususlarının birbirlerinden çok farklı olduğudur. Türkiye’de AB’nin ve AB üyeliğinin faydalarına inanan kişiler bile çeşitli nedenlerden ötürü Türkiye’nin kısa ve orta vadede AB üyeliği olasılığını çok düşük görebilmektedirler. Bu nedenlerden başlıcalarını AB içindeki güçlü bazı ülkelerin liderlerinin (Almanya Başbakanı, Fransa’nın eski Cumhurbaşkanı vb.) Türkiye’yi Avrupa’ya ait görmeyerek “kimlik” bazında dışlamaları, AB’nin içinde bulunduğu kriz, siyasi nedenlerle duran katılım müzakereleri süreci ve Türkiye’de gündemden kalkan AB reformları olarak sıralayabiliriz. Ancak, Türkiye’nin AB üyeliğini kısa ve orta vadede olası görmemek, ülkenin AB üyeliğini desteklememek anlamına gelmez. Öyle olsaydı, German Marshall Fund’un yaptığı Transatlantik Eğilimler araştırmalarında ortaya çıkan bir bulgu olan “AB kamuoyunun yarısından fazlasının Türkiye’nin en sonunda AB üyesi olacağına inanması”nı, “AB’nin yarısından fazlası Türkiye’nin AB üyeliğini destekliyor” şeklinde yorumlamak gerekirdi.

Bu tartışmaları bir yana bırakıp, Türkiye’de halkın AB ve AB üyeliğine olan desteğine ilişkin diğer çalışmalara bakarsak, bu desteğin yıllar içinde dalgalandığını ve AB’ye duyulan güvenin 2007 yılından itibaren sürekli düştüğünü görüyoruz. Katılım müzakerelerinin siyasi nedenlerle ciddi biçimde sekteye uğraması ve Türkiye’nin özellikle AB içinde etkili bazı AB liderleri tarafından “farklılığı” vurgulanarak AB’den dışlanması neticesinde AB’ye düzenli olarak azalan güveni şimdilik bir kenara koyup, AB’ye olan desteğe bakalım. German Marshall Fund’un Transatlantik Eğilimler araştırmalarına göre, Türkiye’de 2004 yılında % 73 olan AB üyeliğine olan destek 2011 yılında % 48’e düşmüştür. Türkiye’de AB üyeliğine olan destek ne yazık ki, AB ve Türkiye’nin AB katılım sürecine ilişkin sağlıklı bilgilere dayalı bir destek değildir. Bu nedenle son derece değişkendir ve Türkiye-AB ilişkilerindeki iniş çıkışlara ve AB’den gelen sinyallere göre değişebilen “AB algısına” bağlıdır. İlişkilerdeki ve AB’nin Türkiye söylemindeki değişiklik bu desteği hemen etkileyebilmektedir.

Dolayısıyla, AB’ye olan desteğe Türkiye-AB ilişkilerinin giderek daralan bakış açısından bakmak yerine, konuyu daha geniş bir çerçeveye oturtmanın daha sağlıklı olacağını düşünmekteyiz.

AB, 2008-2009 yıllarında başlayan finans ve borç krizini aşabilmek ve bunu Ekonomik ve Parasal Birliği yıkmadan gerçekleştirebilmek için, tüm baskılara karşın önemli adımlar atmıştır. Ancak, özellikle geçen yıl başta Yunanistan olmak üzere, Portekiz, İrlanda ve İspanya gibi çevre ülkelerde, merkez ülkeleri de riske atacak şekilde kamu borçları piyasalarındaki gerilim çok artmıştır. Bu durum AB’nin en önemli kazanımlarının başında gelen Ekonomik ve Parasal Birliği ve AB vatandaşlarının refahını çok olumsuz etkilemektedir. AB krizi kontrol altına almak ve büyümeyi canlandırmak, bunları yaparken para politikalarını yanısıra mali politikalarda bir disiplin ve uyum sağlamak, bankacılık sistemini yeniden ele almak gibi çok önemli görevleri yerine getirme durumundadır.

AB’nin içinden geçmekte olduğu bu ciddi kriz AB’ye olan güven ve inancı genel olarak hem AB dışında hem de AB içinde zedelemiştir. Öyle ki Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barosso, 4 Eylül’de AB’nin diğer ülkelerdeki büyükelçilerinden buldukları ülkelerde AB’nin dağılmakta olmadığını kanıtlamak Ekonomik ve Parasal Birliğe sahip çıkmak ve Avrupa bütünleşmesini ileri götürmek için atılan adımlar konusunda bilgilendirme toplantıları yapmalarını istemiştir.

Bu konuda Türkiye’de de ciddi bir ihtiyaç olduğunu görmemek mümkün değil. Acaba Türkiye’de kaç kişi, hatta AB ile ilgili olduğu söylenen kaç kişi, 6 Eylül’de Avrupa Merkez Bankasının Almanya kamuoyunun muhalefetine karşın zor durumdaki AB ülkelerinin tahvilleri için bir alım programı açıklarak Avro sistemi için ciddi bir garanti sağladığını ve ilginç bir şekilde bu önerinin ilk defa

Türkiye “AB Projesi”nden Vaz mı Geçiyor?

geçtiğimiz Haziran ayında Türkiye'nin ekonomiden sorumlu eski devlet bakanı ve UNDP başkanı Kemal Derviş'den geldiğini² biliyor?

Türkiye’de AB desteğinin azalmasını, AB projesinden vaz mı geçiliyor diye yorumlamadan önce AB’nin dış dünyada algılanmasının yanısıra, bir de AB’nin kendi içindeki duruma göz atmakta fayda var. AB’de kriz sürecinden bağımsız olarak kamuoyunu rahatsız eden ciddi sorunlar bulunmakta. AB kurumlarının ve karar verme mekanizmasını yapısından dolayı, demokratik hesap verme zorunluluğunda yaşanan eksiklikler AB’nin meşruiyetini ciddi biçimde zedelemiş ve AB kurumlarına olan güveni azaltmış durumda. AB vatandaşları her fırsatta artık, kendilerinin dışında kaldığı, elitler tarafından yön verilen bir bütünleşme sürecini onaylamayacakları sinyalini veriyorlar. AB bu sorunları aşmak ve demokratik bir meşruiyet kazanmak için yapması gereken yapısal değişiklikleri ele almak zorunda kalıyor. Bu arada AB’nin içinde bulunduğu mali ve borç krizinden çıkmak için kısa bir süre öncesine kadar büyüme ve istihdam yerine, katı ekonomik disiplin ve bütçe kısıtlamalarına dayalı istikrar ve sosyal refah devletinden ödün verme tartışmalarının gündeme gelmesi de AB vatandaşlarının AB bütünleşmesine yönelik isteklerini azaltmış durumda.

Avrupa Komisyonu adına AB’de kamuoyu araştırmaları yapan Eurobarometer’in araştırma sonuçlarına bir göz atılırsa AB’nin kurucu ülkeleri olan Almanya, Hollanda ve İtalya’da AB’ye desteğin 2009-2012 yılları arasında sırasıyla %46’dan %30’a, %58’den % 39’a ve % 48’den % 22’ye gerilediği görülebilir. Yeni üyeler arasında en önemlileri sayılan Çek Cumhuriyeti ve Polonya’da ise aynı dönemde AB desteği, sırasıyla % 55’den % 30’a ve % 52’den % 41’e düşmüştür.

Geçtiğimiz Ağustos ayında Financial Times gazetesinin Harris Kamuoyu Araştırma şirketi ile birlikte beş büyük AB ülkesinde (Fransa, Almanya, Büyük Britanya, İtalya ve İspanya’da) yaptığı araştırma sonucunda, İtalya dışındaki ülkelerde (% 30 ila % 44 arasında değişen) büyük bir çoğunluğun Avro sisteminin sorunlarının, Avro bölgesi siyasetçileri tarafından çözüleceğine dair inançsızlık tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucunda Avrupa Komisyonu başkanı tarafından önerilen ve AB dışındaki ülkelerde verilecek AB’nin krizi çözmek için attığı adımları anlatan brifinglere AB içinde de verilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Bütün bu bilgilerin ışığında yapılması gerekenin Türkiye’de AB desteğinin azalmasını hemen Türkiye’nin AB projesinden vazgeçmesi şeklinde yorumlamadan önce, ülkemizi dünyadan soyutlamadan, konuya daha geniş bir bakış açısıyla, yani dünyada ve AB’de bu konudaki eğilimi de dikkate alan bir değerlendirme olduğu gözükmektedir.

Ayrıca, Türkiye’de halkın AB konusundaki düşünceleri konusunda sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için, vatandaşların AB bütünleşmesi, AB’deki gelişmeler, AB katılım süreci, bu sürecin Türkiye’ye kazandırdıkları ve süreç devam etseydi kazandıracakları konusunda kapsamlı bir şekilde bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bunun yanısıra AB’ye ve AB katılım sürecine bakışla, AB’nin – özellikle bazı AB devletlerinin- Türkiye’ye karşı tutumuna yaklaşım olabildiğince ayrıştırılmalıdır. Aksi takdirde yapılacak tüm yorumlar maalesef sığ bir nitelik taşımaya mahkum olacaklardır.

² Kemal Derviş, Haziran ayı ortalarında “Avro Bölgesi’ndeki krizi kısa vadede durdurabilecek tek kurumun Avrupa Merkez Bankası olduğunu” belirterek “AMB ikinci piyasada İspanya ve İtalya’nın tahvillerini faizler daha makul bir düzeye ininceye kadar almalı” şeklinde açıklama yapmıştı.